

श.नं. 32

संस्कृत

वेदांत 2472

अवधूत गीता

४६४/३

(1)

श्री अवधूत जी का प्रारंभः श्रीदत्त ॥

(2)

अ.गी.

॥१॥

श्रीगणेशायनमः॥ श्रीगुरुदत्तमंगलमूर्तयेनमः॥ हरिः ॐ ईश्वरा अ.१॥
नुग्रहादेवपुंसामद्वैतवासना॥ महाभयपरित्राणाद्वित्राणामुपजा
यते॥ १॥ क्वचिद्योगी क्वचिद्भोगी क्वचिन्मग्नः पिशाच्चवत्॥ दत्तात्रे
योहरिः साक्षान्नान्यः परतरं क्वचित्॥ २॥ येनेदं पूरितं विश्वं आ
त्मनैवात्मनात्मनि॥ निराकारं कथं वंदे स्वाभिन्नं शिवमव्ययं॥ ३॥
पंचभूतात्मकं विश्वं मरीचिजलसन्निभं॥ कस्याप्यहो नमस्का
रं महमेको निरंजनः॥ ४॥ वेदांतसारसर्वस्वज्ञानविज्ञानमेव ॥१॥
व॥ अहमात्मानिराकारः सर्ववेदिस्वभावतः॥ ५॥ आत्मेवके

(2A)

वलं सर्वभेदाभेदो न विद्यते ॥ अस्ति नास्तिकथं ब्रूयाद्दिस्मयः
प्रतिभाति मे ॥ ६ ॥ यो वै सर्वात्सको देवो निष्कंपो गगनोपमः ॥ स्व
भावनिर्मलः शुद्धः स एवाहं न संशयः ॥ ७ ॥ अहमेवो व्ययोनं
तः शुद्धविज्ञानविग्रहः ॥ सुखदुःखं न जानामि कथं कस्यापि व
र्तते ॥ ८ ॥ न मानसं कर्म शुभाशुभं मे न वाचिकं कर्म शुभाशुभं मे
न कायिकं कर्म शुभाशुभं मे ज्ञानामृतं शुद्धमतींद्रियोहं ॥ ९ ॥ मनो
वै परमात्मेव मनो वै विश्वतो मुखं ॥ मनो वै गगनाकारं न मनः पर
मार्थतः ॥ १० ॥ मनसो हिलये जाते कथं कस्यापि वर्तते ॥ न हि सर्वम

(3)

अ.गी.

॥ २ ॥

सर्वं च ह्यात्मा वै केवलं यतः ॥ ११ ॥ अहमेकमिदं सर्वं व्योमाका अ. १ ॥
रं निरंतरं ॥ पश्यामि कथमात्मानं प्रत्यक्षं वा तिरोहितं ॥ १२ ॥
त्वमेव सर्वं हि कथं न बुध्यसे समं हि सर्वेष्ववशिष्टमव्ययं ॥ स
दोदितो सित्त्वमखंडितं प्रभो दिवा च नक्तं च कथं स्वबुध्यसे ॥ १३ ॥
आत्मानं सततं विधि सर्वमेकं निरंतरं ॥ अहं ध्याता परं ध्येय
मखंडं खंडयते कथं ॥ १४ ॥ न जातो सि मृतो सित्वं न ते देहः कथं
च न ॥ सर्वं ब्रह्मेति विख्यातं ब्रवीति बहुधा श्रुतिः ॥ १५ ॥ स वा ॥ २ ॥
ह्याभ्यंतरो सित्वं शिवः सर्वत्र सर्वदा ॥ इतस्ततः कथं भ्रान्तो प्र

(3A)

धावसिपिशाचवत् ॥ १६ ॥ संयोगश्चवियोगश्चवर्ततेनहिते
नमे ॥ नत्वंनाहंजगन्नेतिसर्वमाल्लेवकेवलं ॥ १७ ॥ शब्दादियं
चकस्यास्यनैवास्तित्वंनतेपुनः ॥ त्वमेवपरमंतत्वमतः किंप
रितप्यसे ॥ १८ ॥ जन्ममृत्युनतेचित्तबधमोक्षोशुभाशुभे ॥ क
थंरोदसिरेवत्सनामरूपनतेनमे ॥ १९ ॥ अहोचितंकथंभ्रां
तंप्रधावसिपिशाचवत् ॥ अभिन्नपश्यन्वात्मानंरागात्यागा
सुखीभव ॥ २० ॥ त्वमेवतत्वंहिविकारवर्जितंनिष्कंपमेकंहि
विमोक्षविग्रहं ॥ नतेचरागोद्यथवाविकारः कथंहिसन्तृप्ति

(५)

अ.गी.

॥३॥

रकामकामतः ॥२१॥ वदंति श्रुतयः सर्वा निर्गुणं शुद्धमव्ययं ॥ अ. १ ॥
अशरीरं समंतत्वं तन्मां विद्धि न संशयः ॥२२॥ साकारमन्त
तं विद्धि निराकारं निरंतरं ॥ एतत्तत्रोपदेशेन न पुनर्भवसं
भवः ॥२३॥ एकानेकं समंतत्वं वदंति हि विपश्चितः ॥ रागाद्या
गापुनश्चित्तमेकानेकं न विद्यते ॥२४॥ अनात्मरूपं हि कथं
समाधिरात्मः स्वरूपं हि कथं समाधिः ॥ अस्तीति नास्तीति
कथं समाधिर्माक्षः स्वरूपं यदि सर्वमेकं ॥२५॥ विशुद्धोसि ॥३॥
समंतत्वं विदेहस्त्वमजोव्ययः ॥ जानाम्यहं न जानामि ह्यात्मा

(9A)

नमन्यसेकथं ॥ २६ ॥ तत्वमस्यादिवाक्येश्च आत्माहिप्रति
पादितः ॥ नेतिनेतिश्रुतिर्ब्रह्मात्पंचभूतात्मकं ध्रुवं ॥ २७ ॥ आ
त्मन्येवात्मना सर्वत्रया पूर्णं निरंतरं ॥ ध्याता ध्यानं न ते चित्तं
निलक्ष्यं ध्यायते कथं ॥ २८ ॥ शिवं विजानामि कथं वदामि शि
वं विजानामि कथं वदामि ॥ अहं शिवो वै परमार्थं तत्त्वं स्वच्छः
स्वभावो गगनोपमो हं ॥ २९ ॥ न त्वन्नाहं समंतत्त्वं कल्पना
हेतुवर्जितं ॥ ग्राह्य ग्राह्यकनिर्मुक्तं स्वसंवेद्यं कथं भवेत् ॥ ३० ॥
अतत्त्वरूपं न हि वस्तु किंचित् तत्त्वरूपं न हि वस्तु किंचित् ॥

(5)

अ.गी.

॥ ४ ॥

आत्मैकरूपं परमार्थं किं तत्वं न हिंसकः कोपिनवापि हिंसाः
॥ ३१ ॥ विशुद्धो हंसमंतत्वं विदेइं विश्वतोमुखं ॥ विभ्रमः कथ
मात्मानं विभ्रांतो हंकथं पुनः ॥ ३२ ॥ घटे भिन्ने घटाकाशं रवलि
नं भेदवर्जितं ॥ शिवेन मनसा तद्दर्भेदः प्रतिभाति मे ॥ ३३ ॥
न घटो न घटाकाशो न जीवो जीवविग्रहः ॥ केवलं ब्रह्म संवि
धीवेद्यवेदकवर्जितं ॥ ३४ ॥ सर्वत्र सर्वदा सर्वमात्मानं सह
जं ध्रुवं ॥ सर्वशून्यमशून्यं च तन्मां विधि न संशयः ॥ ३५ ॥ वेदा ॥ ४ ॥
न लोकानसुरानयक्षावर्णाश्रमो नैव कुलं न जातिः ॥ न धूम्र

अ. ३ ॥

॥ ४ ॥

(5A)

मार्गेन च दीप्तिमार्गे ब्रह्मैकरूपं परमार्थतत्त्वं ॥ ३६ ॥ व्याप्य
व्यापकनिर्मुक्तं तत्त्वमेकं निरंतरं ॥ प्रत्यक्षं वा परोक्षं वा आत्मानं
मन्यसे कथं ॥ ३७ ॥ अद्वैतं केचिदिच्छंति द्वैतमिच्छंति चापरे ॥
समतत्त्वं न विदंति द्वैताद्वैतविवर्जितं ॥ ३८ ॥ श्वेतादिवर्णरहि
तंशब्दादिगुणवर्जितं ॥ कथं यामिकथं तत्त्वं मनोवाचा मनो
चरं ॥ ३९ ॥ यदा हि मन्यसे सर्वदेहादिगगनोपमं ॥ तदा हि
ब्रह्मसंवेत्ति न ते द्वैतं परापरं ॥ ४० ॥ परेण सर्वमात्मानमभि
न्नं प्रतिभाति मे ॥ व्योमाकारं तथैकं च ध्याता ध्यानं कथं भ

(6)

अ-गी- वेत् ॥४१॥ यत्करोमियद्भामियञ्जुहोमिददामियत् ॥ अ-१॥
॥५॥ एतत्सर्वं न मे किं विद्धि शुद्धोऽसहजो व्ययः ॥४२॥ सर्वं जगद्धि
स्थिनि राकृतीदं सर्वं जगद्धि स्थिविकारहीनं ॥ सर्वं जगद्धि स्थिविशुद्ध-
सर्वं जगद्धि स्थिवैकरूपं ॥४३॥ तत्त्वं त्वं हि न संदेह किं न जानासि भो देहं
पुनः ॥ असंवेद्यं स्वसंवेद्यमात्मानं मन्यसे कथं ॥४४॥ षडं
गयोगान्न तु नैव बुद्धं गुरुरूपदेशान्तु नैव बुद्धं ॥ मनो वि
नाशं न तु नैव बुद्धं स्वयंच तत्त्वं स्वयमेव बुद्धं ॥४५॥ न हि भू ॥५॥
तात्मको देहो विदेहो वर्तते न हि ॥ आसैव केवलं सर्वं तुर्या

(6A)

तीतंकथंत्रयं॥४६॥मायातीतंकथंवेत्तिमायास्थानं
नविद्यते॥तत्रमेकमिदं सर्वं व्योमाकारंनिरंतरं॥४७॥
आदिमध्यांतमुक्तोहंनबद्धोहंकदाचन॥स्वभाव
निर्मलःशुद्धःइतिमेनिश्चितामतिः॥४८॥महदा
दिजगत्सर्वंनकिंचित्प्रतिभातिमे॥आत्मेवकेव
लंसर्वंकथंवर्णाश्रमस्थितिः॥४९॥नाहंमनुष्यो
नचदेवयक्षोनब्राह्मणक्षत्रियवेश्यशूद्रैः॥न

(7)

अ-गी.

॥ ६ ॥

ब्रह्मचारीनगृहीतस्त्वोभिक्षुर्नचाहंनिजबोधरूपः ॥ अ. ३ ॥
॥ ५५ ॥ जानामिसर्वदासर्वमहमेकंनिरंतरं ॥ निरालंबम
शून्यं च शून्यं व्योमादिपंचकं ॥ ५१ ॥ नपुंसकः पुमांस्त्री
ननबद्धो नैव कल्पना ॥ सानंदं वा निरानंदमात्मानं म
न्यसे कथं ॥ ५२ ॥ नबद्धो न च सुक्तो हं नचाहं ब्रह्मणः पृ
थक् ॥ न कर्तान च भोक्ता च व्याप्य व्यापकवर्जितः ॥ ५३ ॥ ॥ ६ ॥
यथा जले जलन्यस्तं स्वलीनं भेदवर्जितं ॥ प्रकृतेः पुरु

(7A)

षस्तद्वदभेदः प्रतिभाति मे ॥ ५४ ॥ जानामिते परं रूपं प्र
त्यक्षं गगनोपमं ॥ यच्चापरं हिते रूपं मरीचिजलसन्निभं
॥ ५५ ॥ नो गुरुर्नोपदेशश्च न चोपाधिर्न च क्रिया ॥ विदेहं मां
विजानीहि विशुद्धो हं स्वभावतः ॥ ५६ ॥ विशुद्धोसि परोसि
त्वं न ते चित्तं कदाचन ॥ अहं चात्मा परं तत्त्वमिति वक्तुं न स
ज्जते ॥ ५७ ॥ यदि योगेन युक्तोसीन बद्धोसि कदाचन ॥
अहं चात्मा परं तत्त्वमिति वक्तुं न सज्जसे ॥ ५८ ॥ किं वारो

(8)

अ.गी.
॥७॥

द्विषिरेचित्तआत्मन्येवात्मनाभव॥ पिबवत्सकलातीतमद्वे अ.१॥
तंपरमामृतं॥ ५९॥ नैव बन्धोन चाबन्धोन बोधो बोध एव च॥
यस्य निर्वासनो बोधः सबोधो नान्यथा भवेत्॥ ६०॥ ध्यानं न
तर्को न समाधियोगो न देशकालो न गुरुरूपदेशः॥ स्वभावसं
वेत्तिरहं च तत्त्वं माकाशकल्पं सहजं भवं च॥ ६१॥ नाहं जातो
मृतो वापि न मे कर्मशुभाशुभे॥ शब्धोहं निर्गुणं ब्रह्मबन्धमु ॥७॥
क्ति कथं मम॥ ६२॥ यदि सर्वगतो देवः स्थिरः पूर्णो निरंतरः

(8A)

अंतरं नैव पश्यामि सबाह्यं तं कथं ॥ ६३ ॥ स्फुरत्येकं ज
गत्सर्वं मखंडितनिरंतरं ॥ अहो मायामयो मोह अद्वैते द्वैत
कल्पना ॥ ६४ ॥ साकारं च निराकारं नेति नेती नेतीति सर्व
दा ॥ भेदाभेदविनिर्मुक्तो वर्तते केवलः शिवः ॥ ६५ ॥ न ते च
माता च पिता न बंधुर्न ते च पत्नी न वशत्रुमित्रं ॥ न पक्षपा
तो न विपक्षपातः कथां हि संतत्यमिदं च चित्तं ॥ ६६ ॥ दिवा
नक्तं न ते चित्तमुदयास्तमयो न हि ॥ विदेहस्य शरीरत्वं क

(१)

अ.गी.

॥ ६ ॥

ल्पयतिकथंबुधाः ॥ ६७ ॥ नभिन्नं चाविभिन्नं च न हि दुःखं अ. १ ॥
खसुखादिच ॥ न हि सर्वमसर्वं च विधिचात्मानमव्य
यं ॥ ६८ ॥ नाहं कर्तानभोक्ता च न मकर्मपुराधुना ॥ न मे
देहो विदेहो वानिर्ममेति ममेतिकिं ॥ ६९ ॥ न मे रागा
दिका दोषा दुःखदेहादिकं न हि ॥ आत्मानं विधिमा
मेकं विशालं गगनोपमं ॥ ७० ॥ सखे मनः किंबहु ज ॥ ६ ॥
ल्पितेन सखे मनः सर्वमिदं वितथ्यं ॥ यत्सारभूतं क

(9A)

थितं सयाते त्वमेव तत्त्वं गगनस्वरूपं ॥ ७१ ॥ येन केना
पिभावेन यत्र कुत्र मृताः पुनः ॥ योगिनस्तत्र ली
यंते घटाकाशमिवांबरे ॥ ७२ ॥ धर्मार्थकाममो
क्षं च कियदादि चराचरं ॥ मन्यंते योगिनः सर्व
मरिचिजलसन्निभं ॥ ७३ ॥ अतीतानागतक
र्मवर्तमानं तथैव च ॥ न करोमि न भुंजामि इति मे निश्चिता
मतिः ॥ ७४ ॥ तीर्थचांडालगेहेवायदिवानष्टचेतनः ॥ परि
त्यजन् देहमिमं ज्ञानादेव विमुच्यते ॥ ७५ ॥ शून्यागारे स

(10)

अ.गी. मरसपूतस्तिष्ठत्येकः सुखमवधूतः ॥ विचरति नग्नः स्य अ. ३ ॥
॥ ९ ॥ कृत्वा गर्वं विंदति केवलमात्मनी सर्वं ॥ ७६ ॥ तुर्या तुर्ये न
हिनहियत्र विंदति केवलमात्मनितत्र ॥ धर्मा धर्मो न हिन
हियत्र बन्धो मोक्षः कथमिहतत्र ॥ ७७ ॥ विंदति विंदति न
हिनहि मंत्रं छंदो लक्षणं न हिनहितं व्रं ॥ समरसमग्नो भा
वितपूतः प्रलपितमेतत्सुखमवधूतः ॥ ७८ ॥ सर्वं शून्यमश
न्यं च सत्यासत्यं न विद्यते ॥ स्वभावभाषितं ब्रूयाच्छास्त्रं संवि ॥ ९ ॥
तिपूर्वकं ॥ ७९ ॥ ॐ तत्सदिति श्रीमद्भवधूतगीतायां स्वात्मसं
वितिपूर्वकं मिल्युपदेशो नाम प्रथमोऽध्यायः ॥ ३ ॥

(11)

॥ श्री अवध गीतिका ॥ १०० ॥ अध्याय प्रारंभ ॥

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com